

Smärre meddelanden.

Björnen i idet.

Enligt svensk-finsk folktro.

Med anledning af min lilla uppsats »När vänder björnen sig i idet?» och den därtill omedelbart anknutna »Björnens näring i idet» i *Fataburen* 1915 s. 227—235 meddelar magister V. E. V. Wessman i *Hembygden*, den bekanta tidskriften för svensk folklifsforskning i Finland, årg. 1916 s. 104 f. och årg. 1917 s. 71 f., en del af honom senare insamlade uppgifter. För dem af *Fataburens* läsare, som icke hafva tillgång till nämnda tidskrift, tillåter jag mig att för fullständigande af de nämnda uppsatserna och för vidare utredning af ämnet anföra följande kortfattade sammandrag af den finske forskarens artiklar.

Beträffande tiden för björnens ingång i idet äro uppgifterna i regeln sväfvande: det inträffar, »då det blir vinter och snö». Ett ensamt undantag utgör en uppgift från Maxmo i sydliga Österbotten, att björnen går i lyan »omkring helgomässtiden» (d. 1 nov.).

Många och bestämdt affattade, ehuru omväxlande, äro däremot uppgifterna om »när björnen vänder sig i idet». I Nyland, Ingå och Hälsinge socknar, säges, att björnen vänder sig vid kyndelsmässan (d. 2 febr.), och »då är vintern half». Men i samma landskap, Sibbo socken, har ock sagts, att björnen vänder sig Knutsdagen (d. 13 jan.), och i östligaste delen däraf, Strömfors socken, förekommer uppgiften, att det sker vid »Påvelsmäss» (d. 25 jan.).

Äfven inom Österbotten skilja sig tidsuppgifterna. Efter hvad det synes hufvudsakligen inom nordligare Österbotten säges björnen vända sig tjugondagjul (d. 13 jan.). »Då är halfva vintern förliden.» Denna uppgift har erhållits från elfva socknar inom landskapet. Till ett sydligare utbredningsområde synes den tron höra, att björn-

vändningen sker vid kyndelsmäska. Detta uppgifves från sju socknar inom landskapets sydligare del och dessutom från ett par socknar i Satakunda. För öfrigt förekomma alldeles enstaka uppgifterna, att björnvändningen inträffar vid Henriksmäska (d. 19 jan.), i Oravais, och vid Mattsmäska (d. 24 febr.), i Solf — alltså bägge dessa uppgifter från sydliga Österbotten.

Hvad tiden för lämnandet af idet angår äro uppgifterna få och, såsom det förefaller, mindre ålderdomligt traditionella. I Ingå socken i västra Nyland säges det inträffa »Marietiden» (omkr. d. 28 febr.?), i Hälsinge socken i mellersta Nyland uppges åter första maj.

Jag använder här tillfället att med några rader fullständiga min föregående uppsats, hvad den 25 januari, Pauli omvändelse, såsom midvinter- och björnvändningsdag angår. Att björnvändningen inträffar den 25 januari, uppgifves från Värmlands Älfdal och Härjedalen¹ samt, såsom vi nyss sett, äfven från östra Nyland. Uppfattningen af denna dag såsom midvinterdag är i Tyskland allmänt spridd. »Pauli Bekehr, der halbe Winter hin, der halbe Winter her», säger tyrolaren². Äfven hos masurerna i Ostpreussen betraktar man denna dag såsom midvinterdag och tillägger, att på den dagen alla i vinterdvala liggande kryddjur (Gewürme) lägga sig på andra sidan³. Enligt Russvurm beteckna också de svenska esterna i sina träkalendrar denna dag såsom midvinter.

Beträffande björnens näring i idet anför Wessman slutligen från Sibbo socken i Nyland en sägen, som är egnad att vidare belysa de af mig förut (Fataburen 1915 s. 233—234) anförda. Jag tar mig friheten att här ordagrant anför den.

»En karl gick ut i skogen, råkade på en björnlya och sank däri. Björnen drog honom till sig och släppte icke bort honom. Där fick han sålunda vara hela vintern. En varelse, som såg ut som en jungfru, hämtade ett sött honungsliknande ämne åt dem. Och därå åt björnen, och därå åt karlen. När våren kom, lämnade både karl och björn lyan.»

N. E. H.

¹ Fataburen 1915 s. 230.

² Reichhardt: Die deutschen Feste. Jena 1908 s. 74.

³ Toeppen: Aberglauben aus Masuren. Danzig 1867 s. 67.